

L'arbre de la llibertat de Besalú

L'Ajuntament estudia recuperar la memòria de l'arbre del somni dels republicans

L'arbre de la llibertat de Besalú

En un temps, a cada poble de Catalunya hi havia gent que creia en una repetició a Espanya de la Revolució Francesa (1789-1799) . Consideraven que s'havia de tallar d'arrel amb el règim dels aristòcrates, el clergat i el rei. Volien que la finalització dels drets sobre la terra, l'aigua, el blat, l'aiguarent, la carn o el fil fos seguida per l'erecció d'una administració civil dirigida per una república del poble. Per simbolitzar el seu desig i la seva força plantaven un arbre.

XAVIER VALERI BESALÚ

Un frondós i vell plataner amb una copa poderosa s'alça en un extrem de la plaça de la Llibertat de Besalú. Les branques abriguen els turistes del sol i els veïns saben que sempre ha estat allà i que té una història desconeguda.

L'arbre és un testimoni dels temps de la Carlinada i un símbol del compromís d'una part dels veïns de la localitat amb la República. La

plantació d'arbres de la llibertat simbolitza la llibertat dels homes i de les societats. Deriva de la Revolució Francesa. A Catalunya, van ser plantats a partir de la revolució liberal del 1868 (La Gloriosa). De la plantada de l'arbre de la llibertat de Besalú se'n desconeix la data i l'autoria, però sí que la gent recorda que va morir algú per haver-lo plantat.

Ara l'Ajuntament estudia la possibilitat de marcar-lo amb una placa perquè la gent sàpiga que un arbre, si és el de la llibertat, també és un monument.

El 1868 va tenir lloc la revolució liberal. Van posar un rei, Amadeu de Savoia, i van fer una constitució que va decebre els republicans, perquè van veure el seu somni menyspreat i van optar per revoltar-se.

Besalú va tenir un paper en la revolució republicana de la tardor del 1869. Durant una setmana Besalú va ser el centre d'operacions dels 700 milicians de Toribi Ameller (Banyoles) i Joan Deu (Olot). En aquells dies algun republicà de Besalú podia haver plantat l'arbre. A més de plantar l'arbre van cobrar contribucions i van deixar clar que pensaven en la Revolució en el sentit de repartidora dels béns dels altres.

La revolució va fracassar i van venir les eleccions generals del març del 1871. Els comicis van estar alterats per bandes armades de caire republicà que impedièen votar.

Per considerar-se perjudicats en les coaccions electorals i per un seguit de greuges, els carlins van formar petites partides i van recórrer els pobles per reunir reclutes i diners, mentre eren perseguides per les tropes regulars, els carabiners i la Guàrdia Civil.

Llavors, el capità general va reforçar els cos de Voluntaris de la Llibertat. Era un cos de milicians que donava suport a l'exèrcit. La seva missió era resistir les visites dels carlins fins que arribés l'exèrcit. Llavors les columnes de soldats es movien a peu per un territori farcit d'espies. Un pastor de 10 anys, una persona amb disminució

mental, una dona en un balcó i una vella en una cadira eren espies que mantenien contacte amb els carlins, als quals feien senyals amb miralls, fum i roba penjada. Així, les columnes de soldats necessitaven d'un suport al territori en forma de voluntaris.

L'origen dels Voluntaris de la Llibertat estava en la guerra del Francès, on havien tingut un paper rellevant en totes les guerres carlistes. El seu símbol, la seva bandera de domini, era l'arbre de la llibertat que tenien plantat a la plaça dels pobles on eren presents.

A un poble de 1.500 habitants li corresponien 30 voluntaris, els quals tenien paga i uniforme. L'alcalde no tenia comandament sobre ells. Obeïen l'autoritat militar de la zona i el cap designat per l'exèrcit.

A Besalú hi eren, però també era del poble el cap de partida carlí Barrancot (Miquel Cambó) i potser el del seu segon, el Tremendo, del qual no se'n saben els noms. Barrancot i el Tremendo recorrien els pobles, on cobraven contribucions i tallaven arbres de la llibertat.

El 15 d'abril va fracassar el cop d'estat carlí, perquè ja feia mesos que les partides armades havien alertat l'exèrcit. El pretendent Carles VII va fer la declaració oficial de guerra.

El 17 de maig del 1872, els militars tenien detectada la partida de 40 homes de Barrancot prop de Besalú. Uns dies després, Savalls, amb 300 homes, volia apoderar-se de Besalú, que era defensada pels Voluntaris de la Llibertat.

Al final, una columna de soldats va seguir Savalls i s'hi va enfrontar al Noguera de Segueró (Beuda). El 18 de juliol, 5 de 18 propietaris de Besalú van presentar-se a l'Ajuntament per pagar les contribucions demanades pel cap dels Voluntaris de la Llibertat (AHCMB. Actes, 1870).

El diari La Nación del 15 de setembre del 1872 exposava que el 5 de setembre una partida de carlins havia entrat a Besalú i havia afusellat un pare de 4 fills, el més gran d'11 anys, pel sol fet de ser liberal. Podia ser un dels que va plantar l'arbre.

L'11 de febrer del 1873, el Congrés i el Senat van aprovar la I República. Savalls va anunciar que no deixaria entrar ni sortir res de Besalú, sota multes de 100 a 1.000 rals. A part de tancar els camins, Savalls interceptava el cotxe correu de Girona a Olot i es quedava els cavalls.

Besalú estava bloquejat, però Ramon Surià, l'alcalde, va fer una gran festa per celebrar la proclamació de la república, i la va fer -en part- sota l'arbre de la llibertat.

Tot seguit, el cos de Voluntaris de la Llibertat va exigir de reforçar les defenses i es va queixar a Capitania de la poca col·laboració de l'Ajuntament. Tenien un fortí a Santa Maria, una caserna al monestir de Sant Pere, la torre del rellotge era el lloc de vigilància. Encara tenien trinxeres, torres i fortins escampats pel perímetre de la vila. A finals d'agost, després d'una ressonant victòria a Alpens, els carlins van cremar Tortellà. Mentrestant, la força de Voluntaris de la Llibertat de Besalú es va convertir en ronda volant. A primers d'octubre nombroses forces carlines van entrar a Besalú, van ocupar el fort de Santa Maria, on van posar un canó que va disparar contra la caserna dels voluntaris al monestir de Sant Pere, on hi havia els voluntaris de Besalú i part dels de Tortellà. Els voluntaris van resistir fins l'arribada de tropes regulars.

La República va acabar el 29 de desembre del 1874. Ramon Surià va ser rellevat de l'alcaldia de Besalú i en general els carlins van començar la davallada de la guerra.

Poc més d'un any després ja no quedaven voluntaris de la llibertat ni fortificacions, però l'arbre, pel fet de només ser un arbre, va quedar com a testimoni del somni dels republicans.

Font del document:

http://www.diaridegirona.cat/comarques/2016/08/28/larbre-libertat-besalu/801196.html?utm_source=rss